

vdušile za življenje po ameriških prerijah, da smo se našemili ter prelevili v Indijance.

Ob šole prostih sredah in sobotah popoldne smo prirejali cele bojne pohode kot indijanski Apači ter Kiowe v takozvanem Marovšekovem gozdu zadaj za mestnim pokopališčem. Imeli smo na eni strani pri junaških Apačih glavna junaka ljubkega Winnetouja in s pestjo ter s strelco vsakega na tla podirajočega Old Shatterhanda.

Kiowe, zahrbtniže in konjske uzmočiče, je vodil Rdeči Lisjak, zvitez iz Letuša v Savinjski dolini.

Marovšekov gozd je tolikokrat kar odmeval indijanskih bojnih klicev in slednjič od joka ter stoka onih, ki so jo preveč izkupili v boju, ob mučeniškem kolu ali na sramotnem pobegu.

Takole prevrč dejansko posnemanje Mayevih indijanskih zgodb nikakor ni bilo šoli v prid. Marsikateri prevroč Indijanec je odšel slab red za celo leto, a je še vedno ostal najzvestejši pristaš Winnetouja, Old Shatterhanda ali tatinskega Rdečega Lisjaka.

Po že omenjenem Marovšekovem gozdu so rasle med bukovjem ter drugo drevesno mešanico po nekdanjih jasah dve- do triletne smrekice. Gosto smrečje je bilo posebno prikladno za labore, zalezovanja, prisluškovanja in skrivanja.

Koliko mladih smrekovih drevesc smo poruvali, polomili ter pomandrali pri bojnih metežih.

Neznanec je ovadil naše divjaško indijansko početje lastniku šume g. Marovšku.

Poslal je nad nas, ko smo izkopali bojne sekire Apači in Kiowe, tri močne hlapce z vitkimi palicami.

Marovšekovi razbojniki so nas napadli od treh strani in so si izbrali žrtve iz obeh taborov. Orjaški kmečki potegon je zagrabil z eno šapo po tri Indijančke ter jih mazal z leskovim oljem, kod je priletelo in dokler se ni navolil ter skočil za drugimi.

Tako lepo in rezko izbrani bojni klici Apačev in Kiowov so utihnili na mah po prvih udarcih napadalcev. Mesto izzivk na boj je zaoril po šumi jcl., stok in žvižgi glavarjev na skupen pobeg v smeri proti pokopališču.

Nepričakovano napadenih ni bilo treba pozivati na utek. Vsak je drl ter cvrl na svojo lastno pest, kamor je naneslo, da se le ni zamotal po presekih v gruče beguncev, po katerih so lopale leskovke, kakor bi klatil zrele orehe.

Po preteku dobre četrt ure je bila popolna zmaga na strani treh Goljajtov, gozd očiščen Indijancev, taborišča porušena in Apači ter Kiowe so jo brusili po grabi in l. ibu, da so pulili travo za seboj. Še številni ranjenci so zbežljali z bojišča, v katerega ni upala stopiti nikoli več kaka indijanska noga . . .

Odločilno bitko med Apači in Kiowe so nam onemogočili Marovšekovi hlapci. Boj je moral vendar biti dobojevan, tega smo se zavedali vsi in še naši poglavarji. Dolgovezna posvetovanja obeh sovražnih taborov so rodila spoznanje: Po gozdovih ter travniških prerijah nam je bilo po skupnem porazu v Marovšekovem gozdu indijanstvo onemogočeno radi poškodovanja in teptanja tuje lastnine. Preostala nam je še edino Savinja, po kateri ne rasteta niti trava in ne drevje.

Istiniti Mayevi Indijanci so bili pravi mojstrski junaki v valovih rek ter jezer. Hajdi za Indijanci nad in pod vodo!

Imeli smo tedaj v obeh taborih plavače, ki bi bili kos marsikateremu resničnemu rdečkarju. Plavali so v vseh mogočih položajih ter zamahih, skakali po več metrov globoko in prinašali iz globin koščke poprej v vodo vržene opeke, groš, desetico in cele bakreni krajcar.

Študenti iz Savinjske doline so plavali liki delfini. Skočil je kje nad železniškim mostom v Savinjo, se potuknil pod valove in se prikazal na površju pri kaki sohi Grenadirjeve brvi.

Ze začetkom junija nas je kar mrgolelo pod mestom po obeh straneh Savinje ob količkaj daljše prostem času.

Winnetou, Old Shatterhand, Rdeči Lisjak in še razni drugi najboljši plavači so imeli dovolj opravka s poučevanjem plavalnih spretnosti, umetnosti in naravnost nemogočnosti.

Apači in Kiowe so se urili za odločilno bitko proti koncu šolskega leta na mokrem, na sredini Savinje, katere nam ne bo mogel onemogočiti še tako močan in za drag denar najet hlapec

V soboto dopoldne je bil sklep šole in odločilno vodno bitko med Apači in Kiowe so določili glavarji za sredo popoldne. Bojna razdalja z uporabo vseh skrivališč je bila odmerjena med prvim železniškim mostom in Grenadirjevo brvjo.

Povrh so še romale baš ono sredo popoldne po Savinji cele obsežne skupine ali partije splavov iz Savinjske doline.

duhovniški hiši, kjer je pregnal iz ene sobe strašno ropotajoči strah že toliko resnih ter res priznanih korajžnih duhovnikov.

Cenekove storje so mi bile več ali manj znane in seve razpotegnjene ter ovenčane z njegovo bujno domišljijo.

Bližali smo se posestniku Osojniku na Vrhuncah. Cenek je postal, popravljal leščerbo in nam pričel zagotavljati, da bo povedal eno o kamenitem Osojnikovem križu, ki je znana radi starosti le bolj priletnim sosedom gorske Matere božje.

Cenek je pripovedoval takole:

»Če bi svetil mesec in zvezde, bi videli koj za Osojnikovim plotom njegov znameniti kužni in kameniti križ pred gozdom, za katerim pričnejo Sv. Gore. Vidva itak poznata križ in tudi vesta, da ima uklesano letnico 1642. Postaviti ga je dal šentpeterski župnik Gregor Bedal pod cerkvenima ključarjema C. Ulčnikom in B. Zemljičem. Popraviti ga je pustil župnik J. Fundeš. Kameniti in bolj debeli gornji del križa je bil poslikan na štirih straneh. Deževje, zima in solnce — vse to je tekom stoletij spralo slike, da jih danes ni več videti.

Sigurno je, da je kameniti križ kužno znamenje.

Ko še ni bilo Osojnikovega križa, je davila, razsajala in naravnost kosila obupani narod — strašna črna kuga. Ljudje so prirejali romanja na Goro po golih kolenih in prosili nebeško Mater, naj odvrne s svojo najmogočnejšo priprošnjo pri Bogu šibo božjo — črno kugo. Tisočera in tisočera krvava kolena pobožnih romarjev iz

Slovenije ter Hrvatske so ganiła na Marijino priprošnjo neskončno božje usmiljenje.

Marija je razodela poprej imenovanemu gospodu župniku Bedalu, naj postavi na vrhu Vrhunc tik ob robu gozda kameniti križ s slikami zaščitnikov romarjev in priprošnjikov proti kugi. Fundež ali temelj za težko kamenito soho naj bo globek ter tlakovan z zlatniki, ki naj bodo odkupnina za kugo. Kakor hitro bo izkopana temeljna luknja ter v njej zlato, bo morala tudi črna smrt v njo. Zaklenjena bo grozna morilka pred pobegom v svet s težkim kamenitim križem, kateri stoji še danes in zapira kugi pobeg.

V Sušici na Bizeljskem je prebival pred dobrimi 50 leti studenčni mojster Jurij Nerat. Mož je razumel svojo stroko, kakor v tej naši okolici ne nikdo pred njim in ne za njim.

Če so ga klicali, da izsledi vodo ter izkoplje vodnjak, je prinesel s seboj čarobno šibo. Z leskovo šibo v roki je obšel korakoma mesto, kjer bi naj izvirala voda. Po čudežnih tresljajih ter migljajih leskovke je natančno povedal, kjer bodo morali in kako globoko kopati, da bodo pri vodi.

Ne samo vočne žile, šiba mu je razodevala z vso sigurnostjo, kam so naši predniki pred divjimi Turčini zakopali ter skrili zlato in srebro. Ljudje so govorili javno, da se je dokopal s pomočjo čarovniške leskovke do celih loncev čistega srebra in zlata.

Copernik Jurij Nerat je imel nekoč opravke tudi na Vrhuncah. Slučajno ga je zaneslo tudi mimo Osojnikovega križa. Možakar je nosil čudodelno šibo vedno pri sebi za obodi škornjev. Ko je stopil v bližino križa, mu je skočila palica

zemlji. Po tem poročilu je jezikovni Babilon velik, kajti dognana je, da se govori na našem svetu 3 tisoč živih jezikov. Če pa prištejemo k tem jezikom tudi vse one jezike, ki so se nekoč govorile in veljajo danes za mrtve, dobimo število 6736. Najbolj so razširjena azijska narečja. V Aziji je najbolj razširjena kitajščina in sicer v raznih govoricah, na zemlji pa zavzema prvo mesto angleščina. Po razširjenosti pride takoj za angleščino španščina, potem ruščina, nemščina, francoščina, nato pa po daljšem presledku še italijansščina.

Opica pri volanu.

V Bruslju v Belgiji živi čudak, ki že leta in leta študira takozvano »človeško cpi« . Znano je, da je to zelo brihtno bitje, in pravijo, da bi se z

Glavarji so odločili: Tudi splavov se lahko poslužijo posamezni oddelki, da se boj poprej razvije ter konča.

Rdeči Lisjak, glavar Kiowov, je imel lažje stališče nego Apači. Splavarji so ga kot sorojaka poznali in so mu brez vsega dovolili, da je kot prvi priplaval in poskakal s svojimi bojovníki na splave, se odpeljal naprej in pripravljaj napadujočim Apačem zasede.

Kiowe so se odpeljali. Počakali smo, da je zginil poslednji sovražnik.

Kmalu je bila tudi za nas partija splavov na vidiku. Najboljši plavači, največji junaki s poglavarjema Winnetoujem in Old Shatterhandom smo se odločili za splav, na katerem je krmaril starejši možakar spredaj, na zadnjem koncu pa mu je pomagal velik flosar v najboljših letih, močan liki bivol, a dobrodušen kljub orjaški zunanosti.

Glavar Winnetou je ponižno zaprosil:

»Stric, se slobodno potegnemo z vami do Grenadirja?«

Starina je dobrohotno pokimal in že smo bili na splavu.

Eni smo zasadili pogled v desni, drugi v levi breg Savinje, da bi bili sigurni pred sovražnimi presenečenji pred odločilno bitko, ki je bila predvidena v precej globokem kopališču »Diana« pred Grenadirjevo brvjo.

Niti sokolje oči Winnetouja in Old Shatterhanda niso mogle iztakniti ne enega Kiowa, ki bi bil koval ter pripravljaj kako zaplotnost in zahrbtnost.

Jasno liki beli dan je bilo, da se bo mo spoprijeli za odločitev na odprti vodni gladini brez ukan ter zased.

Komaj je polukal naš splav izpod drugega železniškega mosta, že nam je udaril na uho bojni klic Kiowov.

Winnetou in sam Karl May Old Shatterhand sta ugotovila, da so vsi sovražni oddelki z Rdečim Lisjakom po splavih pred brvjo.

Splavi iz Savinjske doline so vozili prvi dan samo do Grenadirja. Tamkaj so navadno splavarji prenočili in odpeljali drugo jutro po dva skupaj zvezana splava proti Zidanem mostu in še bogznaj kam dalje.

Kiowe so se držali skupaj. Winnetou je kriknil na lahno. Vsi smo znali, da moramo sovražnika obkoliti od dveh strani.

Bojovníki-Apači na desni strani splava z Old Shatterhandom na čelu bi se naj zgubili pod vodo nekoliko pred kopališčem, onemogočili Kiowom umik in posegli za slučaj potrebe izza hrbta v boj.

Winnetou je hotel peljati svoje junake skoro čisto do brvi in se lotiti sovražnika iz oči v oči.

Stali smo pripravljeni na poslednji žvižg in zrli v valove Savinje.

Sam Bog znaj, kako smo prezrli, a spregledali smo nekaj, kar je odločilo na mah bitko in nam nakopalo prebridko sramoto.

Nesrečni flosarski dolgin na zadnjem koncu je vzel v roke spleteno, dolgo, vitko ter grčasto gabrovo trto, s kakoršnimi vežejo splave. Zamahnil je na moč parkrat na desno in na levo. Švišnilo je, priletelo in padlo po naših v tankih kopalnih hlačah skritih zadnjicah, plečih in hrbtih, kakor bi bil ustrelil. Že sam švist najkrepkejših udarcev je odpihnil vse Apače veliko predčasno s splava v vodo.

Vsa sreča, da ni nobeden utonil vsled najdebelejšega presenečenja.

Udarci so bili oddani po dolgem ter povprek s tako bliskavico, da nas je pričelo prav skeleti, ko smo se odkapali iznad vode in so nam vidno poganjale debele klobase, kjerkoli nas je oplazila grčasta gabrovka.

Pri dvakratnem — mogočnem štrbunku v vodo sta se zakrohotala stari in mladi flosar. Kiowe so zatuliti od zmagovitega veselja!

Ubogini in vsega pomilovanja vredni Apači! Na kopnem so se nam napihovale klobase v cele štruce in nam onemogočale vsled skelečnih bolečin vsako obrambo, kaj šele napad!

Kiowe so kričali na splavih, kakor bi jim bila zmešala pamet nepričakovana zmaga. Do onemoglosti s par udarci zbiti Apači smo se porazgubili eni po desni, drugi po levi strani, kakor je kateri mogel, da se je poprej umaknil pred zmagovalci.

V šolo smo morali samo še dva dni. Še ta sta bila mnogo preveč za zbita sedala ter štrafaste hrbte in pleča. Poleg holecin še posmeh zmagovalcev, ki so bili po večini vsi Savinjčani.

Radi sorojaštva med Kiowe in flosarji je bilo sigurno, da je imel Rdeči Lisjak dogovor s splavarji. Mi smo si zbrali sami po glavarjih najmočnejšega rablja, kateri je končal večletni spor med Apači ter Kiowe s par zamahljaji s flosarsko gabrovko.

Po opisanih dveh bridkih dogodkih je bil onemogočen celjskim Indijancem vsak odločilen spopad na suhem in na vodi. Razšli smo se. Ostali se nam še samo spomini na Marovšekove tri hlapce in na flosarsko gabrovko . . .

vztrajno vzgojo dalo marsikaj napraviti iz njega. Pred kratkim je posadil ta čudak opico k volanu in ji pustil voditi avtomobil po ulicah. Izkazalo se je, da je opica zelo oprezno vozila, polčija, ki je opazila poskus, pa je naročila čudaku, da ne sme sedeti opica pri krmilu nikdar brez človeškega nadzorstva, kajti za morebitno nesrečo ne odgovarja opica, marveč njen lastnik.

Angleška ladja »Pelikan«.

kateri je poveljeval admiral Franc Drake, je objadrala svet. S potovanja je prinesla z raznimi drugimi bogastvi tudi prvič krompir v Evropo. Kot spomin na to veliko dejanje so ladjo zasidrali v luki Deptford, kjer je počivala, dokler ni povsem razpadla zaradi starosti.

kar sama od sebe izza oboda in se začela krivuljiti in tolči po kamenju krog znamenja.

Iz skrivnostnega obnašanja leškovke je razbral, da gre nekaj metrov pod zemljo za zlato na mernike.

Dedec je znal dobro, da čepi in se vica na zlato črna smrt. Da bi bil kos zlata in kugi, si je preskrbel v kresni noči praprotovega semena in si je zbral sveto noč za dvig zaklada. Čarovna šiba mu je razodela, da mora zamahniti s krampom prvič v zemljo pri križu, ko bo odbila ura enajst, pri prvem udarcu na dvanajst mora biti zlato v njegovih žepih, sicer bo imel opravka s kugo.

Nerat se je držal natanko razodetih ter zaupanih navodil.

Kopal je s krampom od enajste nočne ure do pol dvanajstih, da so frčale in skakale iskre od kamenja in mu svetile pri težavnem poslu. Bil je že tako globoko, da je čul cinketanje cekinov, če je zadel s krampom ob kamen. Še par prav krepkih mahljajev, zaklad bo odkrit, dvignjen in hajdi z njim na dom v Sušico.

Pri zadnjem udarcu v zemljo je odfrknil izpod krampove konice kamenček in priletel nočnemu kopaču v obraz. Ded se je ustrašil nenadnega udarca v lice. Mesto da bi bil vzel prilet kamenčka za pokoro in kot povod za pobožen vzdih h gorski Materi božji, je grdo zaklel. Ni mu še bila kletvica prav z jezika, že je puhnilo neznošno smrdeče izpod križa ter izkopane luknje. Smrdljivi puh je bil tako strupen, da se je kopač pri priči zgrudil ter je obležal mrtev. Poljubila ga je na smrt črna kuga, katero je samo

nekoliko osvobodil s kletvijo, mesto da bi jo bil držal s pobožnim vzdihljajem zakopano v zlati kletki pod križem.

Ko je odbila ura polnoči in so zatrančili pri fari v Št. Petru k polnočnici, se je stresla zemlja krog križa in od Nerata izkopana luknja se je zasula sama.

Na sam Božič, ko so šli ljudje od zgodnje maše iz Št. Petra nazaj v Vrhunco, so našli Jurija Nerata mrtvega tik Osojnikovega križa. V obraz je bil črn kakor najbolj sajast pisker. Čeravno je bila pasje ostrá zima, je že neznošno smrdel, ker je bil okužen od črne smrti . . .

Zlatniki s kugo vred so še danes pod križem. Za nesrečnim Neratom se do danes ni upal nikdo nad zaklad, ki čaka na dvig ter vstajenje izpod roke čudodelnika in svetnika.

Ob koncu zakladne storje je Cenek postal, nama posvetil v obraz in se nasmehnil zmago-slavno. Bili smo že res blizu skrivnostnega Osojnikovega kužnega znamenja ter skoraj na cilju povratka. Cenek je še vedno stal z leščerbo v roki in najbrž čakal na kakšno pohvalno priznanje iz najinih ust za povest o zlatem zakladu, o katerem je znano, kje se skriva in samo čaka na odrešenje.

Odprl sem usta in vprašal pripovednika:

»Cenek, koliko ste pridjali k starodavni bajki še vi iz svojega? Kaj bi bil kopal rajni Nerat krog Osojnikovega križa, kjer je sama živa skala?«

Mežnar je zabuljil v mene z nevoljo, dvignil z levico svetilko, z desnico svojo palico in dostavljaj k storiji: